

Megjelenik a lap **Temesvárott** minden kedden.

Előfizetési díj akár helyben, akár postai szétküldéssel:

Egész évre 6 ft. pp. = 6 f. 30 kr. ujp.

Fél évre 3 ft. pp. = 3 f. 15 kr. ujp.

A helybeli előfizetők a lap házhozordásáért rendelést tehetnek a lap kiadó hivatalában.

Szerkesztői iroda: belváros, bécsi utca 68. szám, első emelet.

DELEJTÜ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Jelige: Csak az a nemzet vész el, mely önmagát éhagyja.

Előfizethetni helyben a szerkesztőségnek, vagy a helyb. könyvkereskedésekben; vidéken minden cs. kir. postahivatalnál a szerkesztőséghez utasítandó bérmentes levelekben.

Hirdetések mindenközhasználatban lévő nyelven fölvetetnek. A beiktatásért minden három hasábos egyes sorért 4 p. vagy 7 új krajcárnyi díjszámitatik.

Kiadó hivatal: belváros, bécsi utca Uhrmann Márton műkereskedésében.

Kedd, december 25. 1860.

46. szám.

Harmadik évi folyam.

Előfizetési felhívás

DELEJTÜ

1861. évi folyamára.

Előfizetési feltételek:

Egész évre . . . . . 6 ft. 30 kr.

Fél évre . . . . . 3 ft. 15 kr. o. é.

A monarchiai elv közjogi értelme Magyarországon.

(Közjogi tájékozás.)

Volt alkalmunk tapasztalni, hogy a megerősített birodalmi tanácsnak kisebbségét képező töredék, egyáltalában nem birt fogalommal még arról sem: hogy mi a törvény Magyarországon. Így a bécsi journalistika bizonyos része is. No pedig, ha még ennyit sem tud valaki, annál inkább talány leendő előtté azon államjogi kérdés: hogy mi a monarchiai elv Magyarországon? Annál kevésbé fér be sok bécsi politikusnak fejébe, hogy miért éppen abban keresi Magyarország a maga egyedüli üdvét miszerint legközelebbi ujjászületésének nagyműve ne más, mint a történeti jogok alapján menjen végbe?

Ezen kérdésekre habár rövid de mégis világos feleletet adni, — több okoknál fogva szükségesnek tartjuk most. Mert vannak elborult elmék Magyarország földén is; vannak emberek, kik az állampolgári alárendeltség igáját mintegy végzetszerű szükségességnek látják az ausztriai monarchia lételére nézve; — s a kik az hiszik, miszerint a forradalom által szétbontott érdekek és erők elhagyott súlypontjaikra egészen soha vissza nem vezethetők.

A mi politikai dogmánk teljesen ellenkező értelmű. Mi hiszszük és valljuk, hogy az eszméknek és vágyaknak azon küzdelme, mely korunkban a népek politikai mozgalmában mindenütt jelentkezik, mindenütt a régi alapokon követeli vissza a nemzet- s államérdekek tekintélyét; mert az anyagi kárpótlások elmélete, mint az a

korlátlan kényuralom vaspálcája alatt divatozik, a koronás forradalom politikájához tartozik, — azon politikához, mely a nemzetek történeti egyediségében csak egy nyugtalan hullát lát, s midőn azt megtaposta, a nemzetek jogérzetét is örökre elenyészettnek gondolja.

Mi továbbá azt is hiszszük és valljuk, mikép az elnyomott s küzdő népek jogérzetében nyilatkozó azon viselkedés, mely a társadalmi s álladalmi viszonyok új formáit legazonnal ostrom alá veszi s minden erővel megdönteni törekszik, — nem egyéb, mint az élet önjogosságának csatája a történet nevében minden oly erőszakos bitorlás ellen, mely a nemzetek önalakulhatását s továbbfejlődését külnyomás által képzeli megszüntethatni vagy semmivé tehetni. A nemzeteket ugyanis se nem teremtik, se nem csinálják. Azok születnek s növekednek az időben, mint az egyes ember, s miként az egyes emberek, az egyediségek: az idő és történet földében birják létezésük gyökereit.

A magyar politikai életben több mint egy évezred óta nyilatkozó minden időbeni önkormányozás s önalakulhatóság (Selbstconstituierung), fényes példájául szolgál ezen állításunknak. A magyar álladalomnak ugyanis soha nem volt charte-ja (mitől minket mentsen is meg a nemzetek istene); országultságunk alapját nem képezte valami kegyelemből engedményezett közigazgatási szervezet, melyben papírra lett volna az országrend (Landesordnung), vagy az ország szerkezet (Landesverfassung) leírva vagy följegyezve mint fekete táblákra a fehér számok. Mind Szent István, mind II. Endre korában, a nemzeti közakarát, a nemzeti közszellem adott kifejezést s érvényt valamint az alkotmánynak, úgy egyéb törvényeknek. Nálunk az önhatalmulag nyilatkozó köznemzeti életből vonatott le s származott mindenha a szabály — a törvény, — mintegy utólagosan: s „a priori“ semmiféle elmélet sem korlátozta vagy irányozta a sokfélekép módosulandó s alakulandó közéletet.

Tudjuk, hogy VI-ik Károly emberséges politikája eredményezte, miszerint Magyarország egy új államjogi szerződésre lépett az uralkodó házzal. Ezen újabb államjogi szerződés a sanctio pragmatika volt, melyet a jobb reményekben árongó nemzet ismét csakis azon kikötéssel fogadott el, miszerint az ország monarchiai állása, önállósága s szabadsága ez által nem csak eszdrbát nem szenvedend, de sőt szilárdulni fog. Ezen remények azonban nem valósultak meg azonnal. Mert mikor eljött

már az idő, hogy azon szerződés Europa által is elismertessék; — mikor az idegen fejedelmek meghívták már egymást, hogy Mária Teréziát mindenétől megfoszszák; — midőn annyi király osztakozott már Ausztria örökségén s a birodalom alkatrészei élet és mozdulat nélkül, ugy szólva, romba dőltek: — a magyar nemzetben még mindig tevékeny elevenség volt, s a helyett, hogy feledtetése miatt elégtételért kiáltozott volna: harcba rohant Ausztria lételéért, s mint Montesquieu megjegyzé: dicsőségének vélte, hogy megbocsáthat és eleshetik. Erre következett az 1791-diki országgyűlés örökre nevezetes határozománya, mely a 10-ik t. cikkben következőleg proclámálá ismét Magyarország függetlenségét s a monarchiai elv értelmét ezen országban:

„Erga demissam statuum et ordinum Regni propositionem Sua quoque Majestas sacratissima benigne agnoscere dignata est; quod licet successio sexus faemnei Augustae Domus Austriacae per articulos 1. et 2. anni 1723. in Regno Hungariae Partibusque eidem adnexis stabilita, eundem, quem in reliquis regnis et ditionibus haereditariis in et extra Germaniam sitis, juxta stabilitum successionis Ordinem inseparabiliter possidendis, Principem concernat: Hungaria nihilominus cum Partibus adnexis sit regnum liberum, et relate ad totam Regiminis formam huc intellectis quibusvis Dicasteriis suis — independens, id est: nulli altero Regno aut populo obnoxium; sed propriam habens consistentiam et Constitutionem, proinde a legitime Coronato haereditario Rege suo, adeoque a sua Majestate sacratissima propriis legibus et consvetudinibus, non vero ad normam aliarum provinciarum dictantibus id articulis 3. 1715; item 8. et 11. 1741. regendum et gubernandum.“

Valamint a történelem, ugy törvényeink s szokásaink szelleméből is nyilván kiderül tehát, hogy Magyarországon a monarchia közjogi elve legelsőben is magában a koronában nyilatkozik, vagyis: hogy a magyar álladalomnak életműtlen monarchája a korona. Ezen koronának az idézett törvények s egyéb pactum et conventumoknál fogva személyesítője a felséges habsburg-lotharingiai ház első szülőtte, ki Magyarország fölött csak oly és annyi fölségi vagyis országlási joggal bír, mint milyen és mennyi az önjogu magyar nemzet s az országló között közegyezéssel a törvényhozás utján megállapítva s elhatározva van.

Következik továbbá, hogy a törvényesen megállapított fölségi jog gyakorlása, ünnepélyes koronázással s fölesketéssel ruháztatik a fejedelemre, mely koronázás nálunk nem valami üres szertartás; hanem egy részöl a nemzeti hódolat, más részről az uralkodói kötelezettségek ünnepélyes manifestatioja, a minélkül a magyar királysághoz legitim jogot senki nem nyerhet.

Tudnivaló továbbá: hogy a magyar álladalom országló monarchája nem köteleztetik ugyan az álladalom határain belül lakni; minthogy annak törvényes helytartója a nádor; az álladalom tulajdonosa azonban mely nálunk a korona, az álladalom határain kívül nem tartathatik.

De ugyancsak a korona, nem csupán tulajdonosa az országnak, hanem a magyar álladalom egységének látható jelképe is egyszersmind. Miért is mindazon tartományok, országok s vidékek, melyek valaha jogszerűleg tulajdonává váltak, s ilyeneknek az időszerinti jogmegállapításnál fogva elismertettek; — ezentúl is olyanoknak kell mindig maradniok, — történjenek irántok bárki által egyoldalú intézkedések. Ebből önként következik, miszerint valamint álladalmi jogsértés lenne a magyarok részéről azt követelni, hogy csak egy talpalatnyi föld is, mely a német birodalomhoz tartozott, ettől elszakittassék, és kikerekítés, vagy bármi oknál fogva a magyar álladalomhoz csatoltassék: ugy nem különben álladalmi jogsértés lenne hazánk koronartományaiából bármelyiket is az osztrák birodalomba olvasztani, vagy azokból külön országtesteket képezni.

Mindezekből végre az tűnik ki: hogy a magyar monarchiai állás tárgyilagos, vagyis: hogy Magyarország monarchiai létegetét tárgy, az az: a „korona“ teszi s nem „személy“ a király. Miért is a király mint személy nem áll a nemzeten kívül s fölül; hanem a nemzetben van, melyben ő első. Ezen elv megállapítva már a hét fejedelmi vezérek vérszerződésében; ez az arany bulla által, s mint szintén a sanctio pragmatika által. Azért is igen jól éneklé koszorus dalnokunk: „A legelső magyar ember a király.“

Mészáros Károly.

Elmélkedések

a magyar állomjog fejlődéséről.

(Folytatás és vége.)

III.

A magyar nemzet az ujdun alakult álladalom élén Szent-István koráig négy fejedelmet látott maga fölött örködni, s méltán dicsérhette sorsát, hogy közülök egy sem vala, kinek lelkén tevékenység és erőteljesség nem ömlött volna el. Ettől is függött tán a nemzet Pannoniáiban épsége s fennállása, a mely e világrészbe mint idegen elem vonult be. Ha pedig ama bizonyítékra még szükségünk volna, hogy a nemzetek sorsa nem bizonytalan véletlentől, hanem magasb s örök gondviselés elrendeltetésétől ered; azt abban találnók, miként a négy egymásután következett derék fővezért Szent-István követte. A nemzetek sorsát elintéző istenség csak jó kedvében küld oly üdvözítőket, a kik nagy erényekkel fényledezve, arra látszanak rendelve, hogy a népeket fiatalítsák, felderítsék, megvigasztalják. Ilyen vala Szent-István, ki hazánk második alkatójává lön.

E szent király bölcselő nagy szelleme átlátá, miként az eddigi nemzetélet korlátait ki kell tágítania, hogy az europai szürkülő műveltség elemei belé férhessenek; s miként ezen elemek kifejelemléseül az ó kötelekeket meg kell törnie. Csupán ekkép lehetett várni, hogy az ál-

lam megszilárdulva, omlasztó szervét kikerülni s a megrohanandó vész dagályait kiállandja.

E magasztos eszmék megtestesítéseül két főirány nyílt lángelméje előtt. Az egyik vala a keresztényi valóság felvétele, a másik az állam új rendezése, alkotása.

Az elsőre nézve, szent királyunk már némileg egyengetve találá az ösvényt, mert már Geyza is, a mint látók, a kereszténységnek tért engedett. Eme isteni tan kiterjedéséhez tehát ihletes lelkesedéssel hozzá fogott, magának apostoli mennykoronát is kivivandó. E vallás hatályát az ő népére pedig nem csupán saját mély tiszteletével, hanem jobbadán az által mozditotta elő, mivel az egyháznak anyagi létét is dús adományokkal biztosítá.

S ime, hogyha a magyar nemzet tán sok század lehunytaival vélné, miként első királya az anyaszentegyházat s annak látható képviselőit rendkívülieg adományozta, kell hogy emlékezzék, miként eme dús vetemény-nél felette dúsabb gyümölcsöt önmaga aratott. E vallás támoszlopain növekedve s jobbára kiképezve, ezen földrészen, sőt a világ egyetemben jelenleg is, jövőleg is helyet foglal el a művelt nemzetek láncolatában: eme léte, eme disze pedig túlemlelkedik minden földi kincsekben, minden életvesztett anyagon!

Az állam új alkotását illetőleg, Szent-István már az által is nagyszerű változást tön, hogy azt királysággá átalakította s magát koronáztatta. A koronázás pediglen, minden országos ünnepélylyel és egyházi szertartással szentesítve, az államra kimondhatlan következményeket árasztott.

A koronázásnak országos ünnepélye nem hiu fényvágó vagy pazar mutatvány volt. Oh nem! Ezen ünnepelés tudniillik sarkalatos érvvé vált, mert ez alkalommal a fejedelem esküvel, későbbi századokban okmánynyal is fogadá, miként a nemzet jogait, szabadságait, törvényeit, szóval, az alkotmányt mind maga megtartandja, mind mások által megtartatni fogja.

Az egyházi szertartásra vonatkozólag pedig emlékeznünk kell, miként a legrégebb időktől fogva, az istenországlási (theokrátikus) eszmék szelid uralma alatt egész mostanságig a keresztény nemzeteknél a főszen-telt olajjali megkenés s egyházi áldással végbement koronázás a fejedelmeknél jelképeül tekintetett annak: hogy minden hatalom e világon az istenségtől származik. Így s oly értelemben koronázta Romában 800-dik évben harmadik Leo pápa Szent-Péter templomában Nagy-Károly császárt; s így koronáztattak valamennyi német, francia és más fejedelmek a jelenkorig. Sőt egynehány évvel ezelőtt láttuk, miként Frankhon mostani uralkodója, ki uralmát hitszegéssel s erőszakkal megragadni nem habozá, váltiglan működék, miszerint a pápától koronáztatva, ez által azon szent nimbust környeztesse feje körül, melynek erejénél fogva magát isten felkentjéül tartathassa magát. Szent-István, első királyunk tehát érintett új intézkedésével nem egyedül az akkori világ fogalmainak hódolt, hanem egyszerűsmind államtanilag nemzete legvégső utókorára hatott.

Szent-István az állam belrendszerét javítandó,

az Europa nyugoti részén fennállott álladalmakat vette mintául. Jelesül Németország hűbéri rendszere volt az, mit a magyar államba átvön, valamint egyházi szervezetét a némethez képest idomítá. Szent-István második rendelményének első és második főszakaszai csaknem szóról szóra a mainci zsinat hatodik és hetedik canonjából kiirvák.

E szerint a magyar papság a frank-német hon példájára legelső államrenddé lön. Mi főnebb érintők, mily nagy fontosságú kedvezmény háramlott a papság dús adományoztatásából maga a nemzetre. E helyütt is minden habozás nélkül kinyilatkoztatjuk, miként a magyar papságnak ezen előkelő állami kitüntetése nem csupán holmi felületes utánzás gyanánt tekintendő, hanem államtanilag is bölcs és hathatós intézkedés volt, melynek sikerét a magyar nemzet e mai napig érezi.

Valahányszor tudniillik Szent-István utáni korszakokban a nagy hatalmu jobbágy (Aristokratia) a királysággal szembe szállva azt majdnem feldulta, ime annyiszor a hasonkéntélyü egyházi főrend hazafias bölcseségével s elszántságával a trón mellé állva ellensúlyával támogató. Ellenben valahányszor a királyság az állam rendszerét sarkaiból kiforgatni s önuralommá elfajulni törekvék, annyiszor megint az egyházi főpapság sikra szállva az alkotmány támaszává lön. A magyar nagytiszteletü papság soha el nem siklott a hazafiság ösvényéről, s kell-e érintenünk, miként az maiglan is hazafiu érzelmeit kitünteté?

A nemesség két osztályra oszlott. Hercegek, grófok, bárók mint főrendiek szinte a frank-német mintájára honosultak, a köznemesség pedig a második osztályt képezte. A többi néptömeg: a coloni, urbani, servientes, ministeriales, a rabszolgákig mind külfajták valának.

Mellesleg megjegyezve, miszerint alább megkísértenjük, eme hűbéri rendszer fölött itéletünket ejteni, itt csak annyit mondunk, hogy Szent-István, ugyan azon külhoni példát követve, az államtanácsot, a nádorispánt (németül Pfalzgraf), és a megyéket létesítette. Emezek, a megyék külön figyelmünket igénylik. Azonban ama meddő buvárlatnál, vajjon a megyék már első királyunk előtt is léteztek, nem vesztegelvén, szervezetét csak futólag fogjuk vázolni, e fölötti elmélkedéseinkre átmenni törekvendők.

A megyék nevüket többnyire vár-, folyam- vagy építőjüktől kapták. Bunger fia Borsu építette Borsod várat, Kettel fia Oluptulma Camarum (Kömárom)-, Zobolsu Zobolsu (Szabolcs)-, Oundu fia Ethe Csornigrád (Csongrád) várat. Ungh, Zemplin, Ugocs, Bihór, Gömör, Bodrog, Pest, Nowgrad, Sümegh, s több egyéb várak előbb épültek, mintsem a magyarok e hont megszállották. — A megyék régi törvényeink s okmányainkban „Comitatus“, „Parochiae“ és „Megae“ nevezet alatt fordulnak elő. Az első „Comes“-tól, a második onnét származott, minthogy a megyei kormányzás egy személyre bizaték, s innen a „Comes parochianus“. „Mega“ nevezete véleményünk szerint nem a sláv „Medzá“-tól, hanem egyenesen magyar forrásból származott.

A megyét kormányzó „Comes“ (gróf, főispán) a polgári, katonai és bírósági hatóságot egyesülten viselé. Segédei valának: a törvénykezésben a „Comes Curialis“; a katonai ügyekben a hadnagy; a polgári dolgokban pedig a várnagy. Harmadik Béla alatt még „Bilotus regius“ a közbátorságra ügyelt fel. A határozatok, ítéletek és rendelmények foganatosítása s kihirdetése végett hivatalosak valának a „Pristaldi“ és „Praecones.“ A megye lakossága pedig ezekre osztott: a várjobbágyok (Milites Castris, Jobagiones Castris) a megyei hadsereget képezék; a Coloni, Servientes Castris, Civiles adóra, az az többnemű termékszállítványra köteleztettek, miknek egy harmada a várnak, két harmada az állam tárába begyült. A lakosság mind két osztálya zsold gyanánt földbirtokot kapott.

Már most szabad legyen a megyei rendszer felől láttávilag szemlélnünk. E műben mindazáltal nem lehet elfelednünk, hogy a szóban forgó rendszer tökélye bizonyos mérvben aránylik a maga korához valamint minden emberi mű a magáéhoz, s hogy a legtökéletesebb institutionnak ebbeli minősége csak addig tart, míg kora szellemi tényezői lényegesen nem változván.

Az említett rendszer egyik előnye tehát az volt, hogy az állam hadteste mindenkor talpon állt, hogy eltartása az államra nem nehezkedék, s annak megindítása a nép terhével nem járt. Ezen előny egész volta kiviláglik, ha Europa jelenlegi védrendszere amavval össze hasonlítottatik. Mennyi tömérdek áldozatokba kerül ez, miket a népek már alig viselhetnek; mennyi tömérdek adósságokba verte a birodalmakat, melyek ez által legjobb erejüktől megfosztván! — További előnyei a megyei rendszernek abból álltak, hogy az állam költségvetése lehetőleg biztos és nem ingadozó alapon fekvék; a kormányzás három főága öszpontosulva egy hivatalnok kezében, időfecsérlés nélkül végre hajtattott; s a fegyverviselő néposztály, a jelenlegi határvidéki rendszerhez képest, ép oly számos mint harcias katonákból állt. Legfontosb oldala pedig az, hogy e rendszer bölcsője vala a későbbi megyék kifejlésének.

E kitünő rendszer a magyar nemzet haladása, s az állam alkotmányos kifejlése tekintetéből minden kétségen kívül legnagyobb fontossággal bír. Alig képzelhető, mivé lett volna a nemzetélet, milykép fejlődött volna az állam eme rendszer hiával. Ez oknál fogva örömet egyezünk meg Kollár mondatával, a ki Vegetiusnak a római legiókról nyilatkozatához képest mondá, hogy maga az isten adá a magyaroknak a megye idomát. Noha azonban az által, hogy bár csak történelmi igazolásból meg kell említenünk, hogy Szent-István e rendszert a frank-némethoni Kreisek mintájára ülteté át államába, nem akarunk legkevesbet sem érdeméből levonni. Sőt inkább azt állítjuk, miként Szent-István, ha nemzetével egyebet nem közölt volna, azt már a megyei rendszer honosításával is örök haladatra kötelezendette le, mert a keresztényi valláson kívül ez volt meggyőződésünk szerint jótéteményei legdúsabbika.

Jóllehet a megyei rendszer alakulása legelső idejében, mint főnebbi vázlatából látók, a mostani — avagy

iméntinél szűkebbnek mutatkozik, azt mégis nem tagadhatni, hogy a későbbi rendszer egyedül az előbbi alapján fejlődhetett azzá, a mivé lön. A megyék tudniillik ama fénycsarnokká váltak, a hol a nemzetiség a szó legtágasb értelmében virula; a hol a közszellem lángja táperőt vön; a hol a szabadságszeretet vidító nedvét szívá; a nemzetegység láncgyűrűi összeolvadának; a hol a lángoló hazafiság ünnepeit ül; a hol az ősjellem képezményei tündöklének; a hol végül az eszme testté, a szó tetté lön.

Azonban bár mily hev lelkesedéssel nyilatkozánk is a megye mellett, egy sóhajt mégis keblünk mélyében el nem fojthatunk. Bármily zöldelő kertként fénylök is emez intézet önhatósága arany gyümölcseivel; bár mily illatos virágkoszorúival emelkedök is lombos eletfája: mi mégis leltünk homályos foltot rajta mint maga a napon. Eme zöldelő kert aranygyümölcseit egyedül a sors kegyence izlelheté; eme lombos életfa terebélyes boltozata alá csak kiváltságos szerencse-fia menekülhete, miglen az isten árva népének távolról sovárgó tömérdeke fölött zordon időjárat kerekedök. Ámde ez az idő vétke vala, s hogyha keserü panaszra fakadni találnánk, azt kellene leginkább fájdalunk, hogy sok századba telt, mig e sérv derültebb égövön enyhülni kezd.

Mi imhol ama megpendítéssel találkozunk, vajjon Szent-István átalakító intézkedéseivel a fennállott korlátlan egyuralmat megváltoztatá-e vagy nem? E kérdés megoldásául jól lesz, az eszmehatározás felől tisztába jönnök.

A társalom egyesülési módja elhatározá az állam jogalapját vagy alkotmányát tágasb értelemben véve. Ez alkotmányokat oszták kevés szabadoszággal eddigelé zsarnokságok-, egyuralmak- s köztársaságokra. De e szerint öszzezavarák az alkotmányt az államrendszerrel. E hibás eszmézavar abból is kitetszik, mivel a köztársaságban is a legundokabb zsarnokság létezhet, ha nem az okszerűség törvénye, hanem az érzékenység és a föltétlen önkény uralkodik.

Minthogy azonban az okfő, az alapelv, valamint az egyes ember életében, ugy hasonló az álladalmakban is, akár a nyers érzenen, akár a valláson és érzelmen, akár pedig az okszerűségen alapul: ép azért az alkotmányok vagy zsarnokiak, vagy istenorzáglásiak, vagy pedig okszerűek. Kell tehát megkülönböztetnünk az alkotmányt tágasb értelemben véve a kormányrendszertől, a mely az alkotmánynak megfelelő s az állam célját eszközlő hatalmat meghatározza s létesíti. Valamint eme hatalom egynek, többnek, vagy minden polgárnak oda engedtetik, ugy alakul egyuralmi, jobbágyi vagy népuralmi kormányrendszer.

Tehát, ha az öszes politikai hatalom egyetlen egy politikai személyesség kezében öszpontosul, akkor létrejö a korlátlan vagy absolut kormányrendszer, akár ezen politikai személyesség egy egyedből, akár többekből, akár általjában minden fizikai egyedekből áll. Ha pedig ama hatalomban több politikai személyesség osztozik, korlátozott kormányrendszer alakul. Ezekből immost világos folyományként

következik, hogy a zsarnoki alkotmány és a korlátlan kormányrendszer ép úgy a köztársasággal mint az egyuralommal megfér; s hogy viszont az okszerű alkotmány s a korlátolt kormányrendszer akár köztársaság- akár egyuralomban előfordulhat. Ezek alapján a főnebb megpendített kérdésen könnyen keresztül esendünk.

Tudjuk, miként Szent-István a frank-némethon mintájára alakítá az államtanácsot. Ez tehát a király saját műve, saját akarata- s hatalmának szülöttje vala; a király püspököket s egyéb világi előkelő férfiakat kinevezett tagjaivá; e kinevezésben gátot nem ismere; ez államtanács egész körét a király szabá meg; ez államtanácson kívül pedig Szent-István új institutióinak háttárain belől egyéb politikai személyességre nem akadunk. Ebből tehát önkényt következik: hogy egyéb államtani személyesség részt sem vehete a főhatalomban, a mely kirekesztőleg a király kezében összpontosult. Ez elvitázhatlan levén, egészen alaptalannak tartjuk az állítást, hogy a szóban forgó államtanács korlátolta volna a királyi hatalmat.

Ez valószínűleg maga Szent-István törvényeiből is. Második könyve ötödik szakasza így szól: „Decrevimus regali nostra potestate.“ Hatodik szakasza szavai ezek: „Volumus quidem, ut sicut caeteris facultatem dedimus dominandi suarum rerum.“ Harmincötödik szakasza pedig eképp hangzik: „Consensimus igitur petitioni totius senatus.“ Ezekből csakugyan bővebben kiviláglik a királyi hatalom korlátlansága.

El nem hallgatjuk azonban, hogy Szent-István törvényeiben egyéb kifejezéseket is lelünk, mik ellenkezőt látszanak tanuskodni. Ugyanis második könyve 14-ik szakaszában az áll: „Secundum Decretum regalis senatus“; 16-ik szakaszában szavak ezek: „Secundum Senatus nostri Decretum“; végül 23-ik szakaszában így szól: „Decrevimus nostrorum Primatum conventu.“ E kifejezések magyarázatát Szent-István rendelménye kezdetén maga adja, eképp szólván: „Decretali meditatione nostra statuimus genti nostrae quemadmodum honestam et inoffensam ducerent vitam.“

Egyébiránt Szent-István államtanácsa külpélda szerint levén szervezve, okszerűleg is következtethetjük, hogy benső minősége a külhönival, mely mintául szolgálta, elvileg megegyezett. Az akkori Frankhönban tudniillik minden évben két államtanácsülvés tartatott. Az elsőben, melyet tavaszkor tartani szoktak, jelentek meg a püspökök, apátok, s a főbb udvari és államférfiak. A második őszer tartottban pedig részt vönnek csupán a legelőkelőbbek és a király tanácsnokai. A tanácskozmány tárgyait maga a király bocsátá szőnyegre, a tanács tehát kezdeményi jogot nem gyakorolt, következőleg a kormányzásban tettleges befolyással nem bira. A tanácskozás eredménye a király elejébe került, s ha ettől jóváhagyatik, mint „Capitulare“ törvény gyanánt hirdettetett ki. S ezekhez Szent-István rendelményeinek írásmódja is hasonlít.

Mindezeknél fogva azt állítjuk, hogy első királyunk által önhatalmilag alapított államtanácsa, kivel igenis tanakodék roppant feladatának végrehajtásán, de kinek

tagjait megszorítás nélkül kinevezé, a királyi hatalmat nem korlátolá; hogy következésképp Szent-István alatt is még csak egyetlen egy államjogszerű s politikai személyesség sem létezett, a mely a főhatalom gyakorlatában a királylyal osztozék, s mely megegyezéséhez a király kötve vala.

Mindamellett eme szent király tevé le alapját nemzete jövőndő fejlődésének; ő hozá a magyar államot rendezett állapotba; ő csiráztatá ki nemzete dús magvait életre, hogy belőlök virulandó virágain gyönyörködhessenek legutolsó unokái; s ő benne imádják héven magiglan is, jövőleg is legbölcsebb, legnagyobb jótévőjüket.

Egyébiránt Szent-István kora még nem igen kedvezett szabadelvü eszméknek. Az akkori világot még homályos fátyol borítá, melynek redözeteit csak ritkán oldá fel a nap világa. A hűbéri rendszer mindinkább előzönlötte Europa valamennyi álladalmait, s első királyunk sem állhatott el ez általános rendszernek államábai honosításától. Ha a kérlelhetlen végzet e rendszerrel nem árasztotta volna el e földrész legérdekesb történeti színét, annak hazánkbai hehozatalát mélyen kellene fajtálnunk.

A hűbéri rendszernek alapelve a szolgaság. A jog és kötelesség szerinte nem folynak emelkedettebb eszméből, nem az ember s polgár szellemi méltóságából, hanem személyes leköteleztetésből.

A hűbéri rendszer legbensőbb mivolta egyáltalában ellenkezik a szabadság eszméjével, mert magának a szabadságnak személyhezi átengedését, feláldozását jutalomért föltételezi.

A hűbéri rendszer egész velejével kedvez egyfelől a féktelenségnek, másfelől a rabszolgaságnak. Amaz az államot, emez az egyedet fenyegeti. A mi az államot illeti, a hűség többnyire csak vagy büntetés vagy jutalom, az az: félelem vagy anyagi érdek által fékeztetik, mire könnyen az eszköz hiányozhat, holott a honszeretet és hazafiság nemes eszméken alapulnak. Az egyedet illetőleg pedig már maga a személyes leköteleztetés is a leköteleztettet sujtja, és az annyira elváló helyzet az ur és alattvalója között egy részről durvaságot, kevélys délcsegséget, más részről tompa alázatot idéz elő, mig ennek hosszú megszokottsága folytán a szolga lelkén még az emberi méltóság képzelete is végkép elpusztul.

A hűbéri rendszer a szolgát nem csupán saját ura személyes akaratának aláveti, hanem ura uráéának is egészlen a legfőbbikéig.

A hűbéri rendszer nem kapcsolja össze az egyes honpolgárokat nemzetté, hanem a nemzetet eldarabolja sok apró szolgacsoportokra, kik közérdek és jog-nélküliek, tehát hazájuk iránt közönbösök levén, egyedül uraik által némileg összeköttetvék.

A hűbéri rendszer az europai emberiség műveltségi kifejlődését tán fél ezreddel késlelteté s ennek fonalán mondhatni, miként ugyan ennyi idővel hazánk is elmarada céljától.

Elvégre a műveltség s avval karöltve járó szabadelvüség a redves gátokon rést törének, melyen a soká elzárt jogfolyam szabadon eláradhasson.

Preyer János.

T Á R C A.

Heti szemle.

— A „Divatcsarnok“ legközelebbi számával küldetett meg az előfizetőknek műmellékletül Madarász Győző festészi „Utolsó Zrinyi“-jének igen csinos másolata; mi ösztönül fog szolgálni arra, hogy az illetők ezen különben is nagy szorgalom s igyekezettel szerkesztett lapra nemcsak megfogják újítani előfizetésüket, hanem azt körükben terjeszteni is szíveskednek.

— Orbán Balázs „Utazás Keleten“ című öt kötetes munkára nyit előfizetést. Az első kötet magában foglalja szerzőnek Erdélytől Konstantinápolyig, s onnan Kisázsia partvidékeit és a Sporadok szigetcsoportozatát, ugy Roduszt és Cyprust érintve, Beyruthig tett utját; a második kötet a Libanon, Syria és Palesztina nevezetesebb vidékeit; a harmadik Alsó-Egyiptomot; a negyedik a Cykladok szigetcsoportozatát és Görögországot; az ötödik szerző brüsszai kirándulását és visszatérését hazájába. Mind az öt kötet előfizetési ára 4 ft, melynek fele jövő évi január 15-ig, második fele pedig a 2-ik kötet vétele után küldendő be. Azonban egyszerre is be lehet küldeni az egész összeget. Az első kötet január közepére fog megjelenni. A pénzek szerzőhöz Kolozsvárra a „K. Közlöny“ szerkesztőségi szállására küldendők.

— Az újabb lendület, mely pár hét óta napi irodalmunkban észrevehető, joggal azon reménnyel töltötte meg minden hazafi keblét, hogy alkotmányos nemzethez illő módon fogjuk közügyeinket nyilvánosan tárgyalhatni. Örömmel tapasztaljuk, hogy valamint tartalmilag növekszik a napi sajtó értéke; ugy a lapok száma is nő azon arányban, a melyben a közrészvét mindnyájunk közös érdeke felé fordul. Így várjuk politikai napi irodalmunk fontos gyarapodását a Pompery János által szerkesztendő „Magyarország“ című napi lap által is, mely körül legismertebb publicistáink sereglenek, ugy mint Falk Miksa, Csengery Antal, Székely József, Greguss Agost és Zilahy Károly. A lap előfizetési ára egy évre, 16 ft., félévre 8 ft., negyedévre 4 ft.

— Demjén László könyvkereskedésében Kolozsvárott megjelent „Erdélyi Fejedelmek“ című műlap, mely 19, Barabás felügyelete alatt régi pénzek és képek után rajzolt arcképet foglal magában. E műlap, mely a Pfeiffer Ferdinand által kiadott magyar királyok arcképcsarnoka kiegészítésül vehető, olcsósága által is ajánlható, mert fehér papíron 2 ft., chinai papíron 2 ft. 50 krba kerül, postán küldve 3 ftba.

— Zajzoni, a „Kordalok“ költője előfizetést hirdet a „Börtön dalokra.“ A felhívásban azon jelentős szavakat olvassuk:

A multkor végeztem be legkomolyabb iskolámat és mindazt a mit ott tanultam, most a t. közönséggel is szándékozom tudatni. E végből hirdetek előfizetést a „Börtön dalokra.“ Tanulmányom álarcozva van. Ezt az idők és viszonyok hozták magukkal, de a gondos olvasó azért könnyen kitalálhatja a valódi alakot, az igazi értelmet. A 10—12 ivre terjedő munka, melyből egy borítékba fűzött példány előfizetési ára 1 új forint, szolgáljon egyuttal vigaszul és emlékül azok számára, kik a főnemlített iskolát már ismerik, és vezérkönyvül azok számára, kik azt még nem ismerik, de kitalálásuk van, hogy talán megismerhetik.

Igen tisztelt gyűjtőmet, kiknek 10 előfizető után 1 tiszteletpéldány jár, fölkérem az előfizetési pénzek minél előbbi beküldésére, hogy a munkát, melynek megjelenését januárhó közepére tűztem ki, ideje korán sajtó alá adhassam. Az előfizetési pénzek a „Családi kör“ szerkesztőségéhez küldendők. (Hajjoutca 8-ik sz. a.)

— Israelita hontársainknak ajánljuk az új évtől fogva Pesten hetenkint egyszer megjelenő „Magyar Israelita“ című lapot, melynek előfizetési ára egy évre 6 ft., félévre 3 ft. Szerkesztője Rokonstein Lipót; főmunkatárs Tatay Adolf.

— Az „Üstökös“ és „Bolond Miska“ mellé egy harmadik vig társ is szegődött, a „Garabonciás diák“ mely humoristikus hetilap egy évre 6 fton, félévre 3 fton, negyedévre 1 ft. 50 kron megszerezhető. A lap szerkesztője Szokoly Victor, főmunkatárs Vas Gereben.

— Nem rég a pesti gymnasium tanuló ifjúságának osztályozása került kezünkbe, 1818 évről szóló, mely lajstromban sok, azóta nemzetünk történetével szorosán egybefont névre akadunk. Érdekesnek tartjuk felemlíteni, hogy a lajstrom szerint K l a u z á l Gábor a hatodik gymnasialis osztály első eminense; K o s s u t h Lajos az ötödik osztályban (a retorikában) 28-ik eminens (ő — a mivel világ egyik legjelesebb szónoka!) T o l d y Ferenc, a magyar akadémia titkára, ugyanezen osztályban 42. eminens. V u k o v i c s Sabbasról, a magyar igazságügyi miniszterről, ki Temesvárott nyerte első oktatását állítják, hogy ő az illető tanodai szakma mindig csak végén csüngött az első osztályban. Ugyancsak másként szokta osztályozni az élet iskolája az embereket!

— Említettük már, hogy Bács megyében egy már meghalt és egy haldokló magyar ember hivatott bizalmi férful, hogy a vajdaság visszakezbléséről nyilatkozzanak. Történeti lelkiismeretünk mondatja azt velünk, hogy ily meghívást kapott Krassó megyéből Pausz István ur is, ki szintén már pár évvel ezelőtt meghalt. Kik képviselték Temes és Torontál megyét a tulvilágiak közül, eddigelé még nem tudjuk.

Temesvári ujdomságok.

* Mult számunkban a csanádmegyei papság magyar öltönyére vonatkozó észrevételünk némely helyen oly magyarázatot lelt, mintha mi a nagyon tisztelendő megyei clerust vádolnók, hogy a nemzetiség igényeinek még alig felelt volna meg. Noha csudálkozunk, miszerint nem mindenütt látszának érteni azt, hogy hova célzánk akkori közleményünk által, megvalljuk, hogy ezen kis apprehensio jól esett nekünk, mert ujlag is tanuságot tesz arról, hogy a megyei t. c. papság hazafisága, melyet mi mindenkor elismerünk, sérthetetlen tulajdona, és hogy annak szeplőtlenységét mint eddig, ezentul is kívánja megőrizni. Ezt tudván, csak azon kívánságunk lehet, hogy nagyon tisztelendő megyei papságunk emehazafias érzelme soha, bár mi részről meg ne szoritassék, és hogy nemes nyilatkozatának utját ne állják holmi rendeletekkel, miket a kor szelleme már eleve elítélt. Különben az igazságnak tartozunk azon tudositással, hogy a f. hó 18-án véghez ment püspöki beigtatás alkalmával tartott diszebed tulnyomólag magyar szellemű volt, — a mi kiválólag a jelenlevő külpapság érdeme vala. Közülte mintegy százan fölül jelentek meg az ünnepélyen, alig huszat kivéve, mind magyar öltönyben, melyet csak a központi papságnál gyakrabban szeretnénk látni. Hogy megyei papságunk szelleme nem csak ily küljelekben nyilatkozik, eléggé tanusítá azon körülmény is, hogy a diszebed alkalmával Lonovics éltetésének vége hossza nem volt.

* F. hó 21-én délutáni 3 óraker 25 perc, nálunk szivárvány volt látható, igen közel a naphoz. A színek közül legtöbb volt a vörös, miből azt jósolták némelyek, hogy véres napoknak megyünk elejébe. Mi pedig oda magyarázzuk a szivárványt, hogy az engesztelődés műve köztünk megszárdult, és hogy soha többé következendnek be az özönvíz napjai, melyek szabadságunkat és miveltségünk virmányait elmeritendik.

Indítvány. Miután biztos forrásokból tudom, hogy a szabad szellemű, de szűk anyagi helyzetben szorongó helybeli protestáns gyülekezet a jövő farsangi idényen a korábbi évekről jó emléken levő vigalmat egyháza javára felelősséget meg tartani szándékozik:

Valamint tudom, hogy a polgári lövészegylet is készül dalidót rendezni a jövő farsangra:

Nemkülönbön bizonyos, miként az urak báljai sem ejtetnek el a tél folytában:

Mindezek után azon szerény indítvánnyal vagyok bátor fellépni a többoldalu rendező bizottmányokhoz, hogy tekintve anyagi és szellemi körülményeink szükségét, az elmulaszthatlan, s ez idő szerint talán egyszersmind lelkesen vig dalidókat mind jótékony célokkal hozzuk kapcsolatba azzal egybefüggőleg egy kalap alá is, olyformán, hogy az e téli 5 heti farsang alatt rendeztessék egy közös bizottmány által hetenkint egy, az az összesen öt vigalom; melyekben minden kör és osztály szellemileg és külsőleg összeolvadhasson, és ezen 5 vigalman kívül külön osztályok szakadása lehetlenné is tétessék.

Az ezen öt tervezett vigalom jövedelme egy közös pénztárban egyesülvén, végül ötfelé egyenlő részletekben osztásuk fel a következő célokra:

1. A helybeli protestáns egyház orgonájára,
2. a lövészegylet tervezett épületére,
3. a gyárkúlvárosi román iskolára,
4. a helybeli házi szegények felségelésére, és
5. a tervezett főreal tanoda alaptökéjéhez.

Ugyhiszem ezen rovatok minden polgártársunk helyeslésevel és kész pártfogásával találkozandnak, s azért sürgős teendőnek tartom, hogy a már tervezett vigalmak bizottmányai mihamarább egyesüljenek, a tervezeteket kidolgozzák, az előkészületeket megindítsák s az értesítvényeket a közönség tudomására juttassák.

Mennyiben bonyolult pénztárkezeléssel járna az ügy, sz. kir. Temesvár város bizottmányal készségesen adand egy hivatalnokot a bizottmány rendelkezésére.

Eötevényi.

Kiadó és felelős szerkesztő **Pesty Frigyes.**

H I R D E T É S E K .

32. sz.

Előfizetési fölhívás

(3—3)

„Családi kör“

Szépirodalmi heti lapra.

Szinyomatu divatképekkel, könyomatu arc- és történelmi képekkel himzett és ruhaszabási mintákkal.

Megjelenik minden vasárnap, két nagy iven színes borítókkal.

Felelős szerkesztő: **Emilia.**

Tartalmát hazánk legkitünőbb költői és íróinak művei teszik.

A lapon kívül a t. előfizetők még két kötet könyvet (Emilia beszélei I. II. kötet) és egy nagy műlapot vesznek illetményül.

Előfizetési díj postai szétküldéssel évnegyedre 3 ft., fél évre 6 ft., egész évre 12 ft. o. é.

Az előfizetési összegek „ENGEL és MANDELLO pesti nyomdatulajdonosokhoz“ címzendők.

Egy diófából készült bécsi

ZONGORA

35. sz.

2—10

mely 6 1/2 nyolcadhangra terjed, és tartós kellemes hangulattal bír, jutányos áron eladandó a jósefkúlvárosi 233. számú házban az uri utcában. Közelebbi értesítést szerezhetni szerkesztőségünknel.

Karácsonyi ajándékok.

Az ifjuság számára igen kedves ünnepi ajándokokul ajánlhatjuk a legközelebb ENGEL és MANDELLO pesti nyomdatulajdonosoknál díszes kiadásban megjelent:

Olvasó könyvecske,

Fekete Mihálytól, nyolc szinyomatu és negyven kisebb képpel; ára 1 frt. 60 kr.; — felnöttebb gyermekek számára pedig:

Gyermek és házimesék

Nagy Istvántól, 2 kötet, díszes kötéssel. Első kötet 1 ft. 25 kr. Második kötet 1 ft. 10 kr. Mind a három kötetről a közönség és sajtó egyiránt méltánylólag nyilatkozott, mint olyan művekről, melyek ifjusági irodalmunkban igen jelentékeny helyet betöltenek. (34. sz. 2—2)

Kedves karácsonyi ajándékokul ajánlhatók:

Magyar nők évkönyve,

szerkesztette: Emilia hazánk legkitünőbb költőnői és írónőinek közreműködése mellett, özv. gr. Széchenyi Istvánné könyomatu arcképe és tizenkét történelmi képpel hazánk multjából. Ára füzve 2 ft., diszkötés 3 ft.

Trencsényi Csák, pályakoszoruzott eposz Szász Károlytól,

Faust, Goethétől, fordította Nagy István. Ára diszkötésben 3 ft.

Mindezen értékes és díszesen kiállított művek kaphatók: ENGEL és MANDELLO pesti nyomdatulajdonosoknál, valamint minden pesti és vidéki könyvárusnál. (33 sz. 2—2)

Előfizetési felhívás a

DEBRECENI KÖZLÖNY

Szépirodalmi, kereskedelmi ipar s gazdasági lap
második, az az 1861. évi folyamára.

Lapunk újévtől fogva nemcsak az ipar, kereskedelem s gazdasátnak, hanem a már fennálló Lovaregyletnek és a megalakulás küszöbén álló Kertészeti egyletnek is közlönye leend, — melyekre ujabban is több szakértő s avatott tollu munkatársat valánk szerencsések megnyerhetni.

Emellett a szépirodalmi rovatot is mindig érdekesb cikkekkel, évente több pályaművel s vidéki levelezéssel igyekezőnk dusbabb tartalmuvá tenni.

Ily körülmények közt a nagy Debrecen s vidéke műiparosai, mezeigazdái, kereskedői hazafui indulatára — mintegy oszlopra fektetvén nagy áldozattal járó vállalatunkat: előfizetést nyitunk a „Debreceni közlöny“ második az az 1861. évi folyamára.

Előfizetési feltételek: Debrecenben, házhozhordással egész évre 7 ft., félévre 3 ft. 50 kr., három óra 1 ft. 80 kr. Vidékre, postán szétküldéssel egész évre 8 ft., félévre 4 ft., évnegyedre 2 ft. 10 kr.

Szerkesztő s kiadóhivatal, mely mindennemű hirdetést felvesz: Cegléd- s Harmincadutca szögletén földszint, hova a kéziratok, előfizetési pénzek bérmentesen intézendők.

Gyűjtőknek minden 8 példány után egy tiszteletpéldánnyal szolgálunk. Debrecen, december havában 1860.

Prépost István,

(36 sz. 2—3) felelős szerkesztő és kiadó tulajdonos

A legértékesebb ujévi ajándék!

Némelyek előtt különösnek tetszhetik, hogy a közelebbi ünnepekre hirdetett ajándékok között egy vagy más lapban

életbiztosítási szerződvény

is ajánlatik a közönségnek karácsony is ujévi ajándékképpen: holott ha a dolgot komolyan tekintjük, alig létezik illőbb és megfelelőbb ajándék a szülei és gyermeki szeretet ezen jelelt ünnepeire, mint éppen a jövőnek ily maradandó biztosítéka.

Avagy lehet-e szorgos és hű szeretetnek kifejezőbb bizonyítványát nyújtani, mintha egy családfő neje és gyermekeinek, egy fiu élemedett szüleinek, kiknek tán egyedüli támasza, azon biztosítékot nyújtja át, hogy ők az ő később vagy korább váratlanul bekövetkezhető halálával sem fognak a nyomor és szükség áldozatául esni.

Habár e jelvény által a mulandóság emléke felköltetvén a családkör kebelében, a köz-öröm hangulatára első pillanatban árnyat vethet is, de ez elmosódik azon reményben, hogy az adomány érvényének határdeje még messze időre kimaradhat: el azonban el fog az jőni mindnyájunknak, s sokaknál bizonynyal előbb mintsem vára: s ha ilyenkor azután hiányzik is ő már ujév örömnépén, emléke áldatni fog, s benső halálával emlékezendnek meg róla, ki a kellő időben választott csekély áldozattal gondoskodott róla, hogy övéi ne kényszerüljenek az örömnepet gond és nyomor között virrasztzni át.

A gondos szerető szülék és családfők figyelmébe ajánljuk tehát ezen nem pillanatnyi multság, hanem maradandó becsü ünnepi ajándok váltását, különösen hazai intézetünk szilárd hitelénél.

Kellő tervezetek és átnézetek ingyen szolgáltatnak ki alulírtak által, valamint felvilágosítások a legkészségesebben nyújtanak, hol a bevallási ívek is átvehetők.

Temesvárott, decemberben 1860.

Az első magyar ált. bizt. társaság temesvári főügynöksége,

Bandl testvérek.

Ugyszinte Babusnik A., Grünbaum M s Mayer és Sailer ügynök uraknál. (38. sz. 2—3)

Az első magyar általános biztosító-társaság

P e s t e n,

közelebb megkezdte a biztosítást az ember életére is,

ennél fogva elvállalja:

I. A biztosított halála után fizetendő tőkék és nyugdíjak biztosítását. (I. programm.)

II. A biztosított életében fizetendő kiházasítási tőkék, elhalasztott évjáradékok (nyugdíjak) és közvetlen évjáradékok biztosítását. (II. programm.)

Ily biztosítások iránti bevallásokat elfogad az alólírt főügynökség s a felek minden kérdésére teljes készséggel és ingyen nyújt felvilágosítást.

Bevallási minták a **főügynökség irodájában**, valamint **BABUSNIK A., GRÜNBAUM M., s MAYER & SAILER** uraknál is ingyen kaphatók.

Temesvár értelmes lakossága, mely ismeri az életbiztosítás üdvösségét s meggyőződhetik a hazai társaság díjainak előnyössége és feltételének loyaltitása felől hisszük, hogy e téren is bizodalommal, részvétellel forduland a hazai intézethez.

A biztosítottnak halála esetében fizetendő „100 forint“ tőke biztosításának díja: a (nyereménybeni részesüléssel.)

A biztosított koréve beléptekor	Évi díja a 85 korévig.	A biztosított koréve beléptekor	Évi díja a 85 korévig:
25 év	1 ft. 94 kr.	45 év	3 ft. 59 kr.
30 „	2 „ 22 „	50 „	4 „ 31 „
35 „	2 „ 54 „	60 „	7 „ — „
40 „	2 „ 99 „		

A biztosított özvegy a családnak kifizettetik, történjék a biztosított halála bár mikor. Így ha a biztosított az első befizetés után halna is meg, a biztosított tőke hiánytalanul és készpénzben fizettetik ki, s a biztosított fél, ha a kötvény 3 évig már érvényben állott, a társaság nyereményében is részesül, mely nyereményrész vagy az évi díj csökkentésére vagy az eredetileg biztosított tőke növesztésére fordíthatatik. Temesvárott, augusztusban 1860.

Az első magyar általános biztosító társaság temesvári főügynöksége.

Bandl testvérek.